

НЕОБОСНОВАНOST НА СЪДЕБНОТО РЕШЕНИЕ КАТО КАСАЦИОННО ОСНОВАНИЕ ПО ЧЛ. 209, Т. 3 АПК

Боян Т. Георгиев

Бургаски свободен университет

GROUNDLESSNESS OF THE JUDGMENT AS A CASSATION REASON UNDER ART. 209 PT. 3 THE CODE ADMINISTRATIVE PROCEDURES

Boyan Georgiev

Burgas Free University

Abstract: *Groundlessness covers the mistakes of the court in its activity in the formation of its inner conviction of objective truth in the process which is not standardized by the law. Proper judgment is that valid and feasible solution that reveals the truth about the substantive law by means of procedural law.*

Key words: *inner conviction of the court; objective truth; substantive law; procedure act.*

Чл. 209, т. 3 АПК съдържа трета форма на неправилно решение – когато съдебното решение е **необосновано**. Необосноваността обхваща грешките на съда при тази негова дейност по формиране на вътрешното му убеждение за обективната истина в процеса, която не е нормирана от закона. Такива грешки са възможни, защото съответствието между вътрешното убеждение на съда (което не може да бъде произволно) и обективната истина зависи не само от формалните гаранции за неговата правилност (процесуалните норми), но и от редица изисквания за истинност на фактическите констатации, които не са нормирани от закона. За да са истинни, фактическите констатации на съда трябва не само да са изградени върху безупречно изпълнение на всички процесуални изисквания, които гарантират правилността на съдийското убеждение, но освен това те трябва да не противоречат на правилата на логическото мислене, на т.нар. опитни правила, на каузалните връзки между явленията, потвърдени от теорията и от практиката, на постиженията на науката, на действителната воля, изразена в административния акт.

След реформите на съдебните процеси между 2005-2007 г. необосноваността като една от формите на неправилност на съдебното решение остана да действа реално и основно в административния съдебен процес. Наказателният процес, след приемането на нов НПК (обн. ДВ. бр. 86 от 28 Октомври 2005 г.), в чл. 348 не предвиди това основание. И това е логично, тъй като касационната инстанция в този процес е на практика трета редовна инстанция, която продължава да се занимава с основния въпрос на процеса – налагане на справедливо наказание (арг. от чл. 348, ал. 1, т. 3 и ал. 5). Гражданският процес с новия ГПК (обн. ДВ. бр. 59 от 20 Юли 2007 г.) изгради една класическа касационна инстанция с основна цел да следи за точното и еднакво прилагане на законите от гражданските съдилища. Такъв е и смисълът на нормата на чл. 280, която допуска касация, когато е необходимо уеднаквяване в практиката по

тълкуването и прилагането в правораздавателната дейност, функция, за която именно ВКС е най-квалифицирана съдебна инстанция. Касационното производство в АПК се изгради като втора инстанция от ревизионен тип, която след като провери законосъобразната дейност на първоинстанционния съд, може и да реши делото по същество като се произнесе вместо него. Това е и най-логичният изход в случаите, когато първоинстанционното съдебно решение е неправилно поради необоснованост, защото по-горестоящият съд е достатъчно квалифициран, за да поправи грешните логически съждения, допуснати при провеждане на юридическия силогизъм в правораздаването.

Необосноваността като форма на неправилно съдебно решение се тълкува в административноправната теория много широко и разнопосочно. Според проф. Е. Къндева тя е налице, когато се наблюдава несъответствие между установените от доказателствата факти и приетото от съда и направените заключения в съдебното решение, или несъответствие между направените от съда изводи и заключения в мотивите и постановеното окончателно решение на съда.[1]

Според магистратите от ВАС първоинстанционното решение е необосновано при нарушаване на логическите или на общоизвестните опитни правила, при преценката на доказателствата или на доказателствените факти. Касационната инстанция прави надлежния доказателствен извод, замества неистинния факт с действителния, респективно установява факта, неравилно счетен за несъществуващ и прилага материалния закон спрямо действителните факти.[2]

Тълкувателната практика също опита да даде определение на пороците, обединени под формата на необоснованост на съдебното решение – *Често непълнотата в доказателствата се квалифицира като процесуално нарушение или като необоснованост на решението, без да е последица на допуснати нарушения от съда. Когато съдът е изпълнил задължението си да даде указание за доказателствата, касае се до непълнота на доказателствата по причини в страната. Необсъждането на някои доказателства е процесуално нарушение. Несъответствието между приетото от съда и установеното от доказателствата, както и между приетото от съда и направените от него изводи е необоснованост.* – Постановление на Пленума на ВС № 1 от 10.11.1985 г.

В гражданския процес като касационно основание необосноваността е развита в т. 12 от ТР № 1 от 17.07.2001 г. на ВКС – *Необосноваността на решението е порок, изразяващ се в несъответствието на фактическите изводи на инстанцията по същество на установеното от събрания по делото доказателствен материал, и обхваща грешките при формиране вътрешното убеждение на решаващия съд, при прилагане на правила от неюридически характер – на формалната логика или на емпиричното и научно-теоретичното знание.*

Когато законът говори за необоснованост на решението като отделно основание, има предвид ония специфични грешки на съда при формиране на неговото вътрешно убеждение, които се състоят в несъответствие между неговите изводи за фактите и ненормираните от закона изисквания за истинност на тези изводи. [3] Това е една от формите на неправилно съдебно решение, което не отговаря на обективната истина за съществуването или несъществуването на субективното материално право. Решението трябва да бъде отражение на действителното правно положение между страните, гаранция за прилагането на конституционното изискване за установяването на истината по делата (чл. 121, ал. 2 К).

Но небосноваността на решението опорочава фактическите констатации на съда не поради допуснати от него процесуални нарушения или противоречие с материални норми, както се е приемало до неотдавна в ревизионните и касационните съдилища в Европа. Неправилното прилагане на материалния закон опорочава правните изводи на съда, докато при небосноваността се засягат неговите фактически констатации. Съдът неправилно е интерпретирал определени факти от значение за делото, както и неправилно е тълкувал закона.

Въпреки че по делото е събран достатъчен и убедителен доказателствен материал за установяване на трудовата злополука, съдът е направил извод, че не е доказано наличието на функционална връзка с извършваната от Ч. Сланинков работа по трудовото правоотношение с осигурителя [фирма], тъй като на посочената дата не е извършвана строителна работа на обекта на [улица] [населено място].

Върховният административен съд шесто отделение намира, че решението на Пловдивския административен съд е небосновано и неправилно поради неправилно тълкуване и прилагане на материалноправната норма на чл. 55, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване. – Р. № 15137 от 10.12.2009 г., ВАС, VI отд.

Трудно е да се приеме, че небосновано е немотивираното решение, решението с твърде формални мотиви – недостатъчни, за да се обоснове добре решението.[4] На практика мотивите на решението са тези, които дава възможност да се проследи логическата правоприлагаща дейност на първоинстанционния съд. В мотивите е изложена преценката (претеглянето) на относимите факти спрямо правните норми, приложими към конкретния случай. Мотивите са неразделна част от решението. Те обосновават диспозитива на решението и затова той трябва да бъде логически извод от тях. Когато касационната инстанция констатира несъответствие между диспозитива и мотивите на решението, трябва да възстанови тяхната съгласуваност и единство. Ако при правилна преценка на доказателствата и прилагане на закона, касационната инстанция направи същия извод за решаване на делото, който се съдържа в диспозитива на първоинстанционното решение, тя го оставя в сила, като отстранява недостатъците в мотивите.

Противоречието на фактическите констатации на съда с ненормираните изисквания на логическото мислене и научния и житейския опит е възможно да се установи от касационната инстанция благодарение на задължението всяко решение да бъде мотивирано (чл. 236, ал. 2 от ГПК, вр. чл. 144 АПК). Решението трябва да е логически извод от мотивите. От анализа на съобразителната част на решението, възплътена в мотивите, ще стане ясно дали решението на долната инстанция е фактически и правно обосновано. Небосноваността на решението се разпознава в грешките на съда при установяването, анализирането чрез съдийския силогизъм и субсумирането под релевантната правна норма на фактите по делото. Това са дефекти, водещи до нереалност при вътрешното убеждение на съда относно точно установени истински фактически констатации. Това са дефекти при извеждането на правните последици на материалноправната и фактическата обстановка при конкретния случай.

Небосноваността не би могла да се тълкува и като нарушаване на съдопроизводствените правила. Касационният съд като контролна инстанция е обвързан от фактическите констатации на предходната инстанция и не може да навлиза по същество в материалноправния спор. Той не е снабден с правомощията на първата инстанция за провеждане на състезателно производство, гарантиращо установяването на истината за материалния въпрос. Но касационната инстанция може да следи дали фактическите изводи на първоинстанционния съдия не нарушават законите на

мисленето, дали са изложени последователни и логични съждения относно фактите по делото. Правилата на логическото мислене, общоприетите и общоизвестните опитни правила също участват при регулирането на процесуалната дейност на съда по преценката на доказателствата и доказателствените факти и формирането на фактическите констатации. Процесуалните правила би трябвало да гарантират правилното установяване на фактическата обстановка, но дори и когато са спазени всички процесуални изисквания, е възможно да няма съвпадение между вътрешното съдийско убеждение и обективната истина по материалния спор. Наред с процесуалните правила, правилата на логическото мислене, заедно с общоизвестните опитни правила, също регулират процесуалната дейност на съда по преценката на доказателствата и доказателствените факти, а нарушаването им създава съмнение в истинността на фактическите констатации. Правилното съдебно решение е това валидно и допустимо решение, което разкрива истината за материалното право, чрез средствата на процесуалния закон. Производството по делото трябва да осигури установяването на истината, а гаранция за неговото изпълнение е съдът да основава преценката си за релевантните факти, като исхожда от логическите, опитните и научните правила. Нарушението на процесуалните правила създава само вероятност за неистинност на фактическите констатации, докато необосноваността неизбежно води до неистински фактически констатации, а оттам и до неправилни правни изводи. (Р. № 663 от 28.01.2003 г., ВАС, 5 чл. с-в; Р. № 2489 от 19.05.99 г., ВАС, III отд.; Р. № 2919 от 8.06.98 г., ВАС, 5 чл. с-в; Р. № 3663 от 12.04.2007 г., ВАС, I „А“ отд., Р. № 6414 от 21.06.2007 г., ВАС, I „А“ отд.)

Съдът в нарушение на чл. 171 ал. 4 АПК не е дал указания на жалбоподателя, че следва да представи доказателства в подкрепа на твърденията си. Допуснатото нарушение е съществено, тъй като е довело до постановяване на необосновано съдебно решение при неизяснена фактическа обстановка относно осъществяването на фактурираните транспортни услуги. - Р. № 1943 от 23.02.2015 г., ВАС, I отд.

Грешките при формиране на вътрешното убеждение на съда като мисловно-логическа дейност представляват нарушение на изискването съдът да преценява всички доказателства по делото и доводите на страните по свое убеждение. Той трябва да основава решението си върху приетите от него за установени обстоятелства по делото и върху закона. В противен случай съдебният извод ще е направен при неправилна преценка на доказателствата по делото и несъобразяване с материалноправните разпоредби. Нарушаването на тези императиви по същността си се изразяват в превратно интерпретиране на данните по делото поради несъобразяване с посочените неюридически правила, обезпечаващи съответствието на фактическите изводи на съда с действителното извънпроцесуално положение по спора. Вътрешното му убеждение трябва да бъде съобразено с опитните и теоретичните правила на тези специални области. (Р. № 5714 от 03.05.2010 г., ВАС, VI отд.; Р. № 11496 от 03.11.2015 г. ВАС, VI отд.)

Първоинстанционният съд е събрал и коментирал отно-симите за правилното решаване на спора доказателства, надлежно и аргументирано е обсъдил и анализирал всички факти от значение за спорното право, и е извел правилни изводи, които се възприемат изцяло от касационната инстанция. Атакуваният съдебен акт се основава на правилна преценка на събраните доказателства, издаден е в съответствие с приложимите за казуса материалноправни разпоредби, като е постановен при спазване на съдопроизводствените правила. При изготвянето на същия са взети

предвид релевантните за спора обстоятелства и факти и изразените от страните становища по тях, и е отговорено на всички относими инвокирани възражения.

Необосноваността като касационно основание опорочава формирането на вътрешното убеждение на съда в насоките, които не са нормирани от закона. Такива са грешките при прилагане на правилата на логическото мислене, на опитните правила, на каузалните връзки между явленията и др. Грешки от такова естество не са били допуснати в конкретния случай. Неоснователни в тази връзка са оплакванията в касационната жалба за неправилна интерпретация на релевантните факти, с оглед на което са и твърденията на касаторката за необоснованост. – Р. № 14335 от 25.11.2010 г., ВАС, VI отд.

Съдебното решение е продукт на логическата мисъл, синтез от законови и опитни правила, от нормирани и каузални (причинно-следствени) връзки между явленията, от достиженията както на юридическата, така и на другите области на научното познание. Опитните правила са също като правните норми толкова общи, че важат не само за конкретното дело, а и за всички случаи, в които се поставят подобни въпроси. Опитното правило, както и правната норма, е винаги горна предпоставка на съдийския силогизъм, под който се подсумират фактите на конкретния случай.[5]

Литература

1. Хрусанов Д., Д. Костов, Е. Къндева, К. Лазаров, Нови моменти в административния процес според АПК. Тематичен коментар, С., 2007, с. 298.
2. Еленков А. и колект., Административнопроцесуален кодекс. Систематичен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика, С., 2013, с. 1357.
3. Ж. Сталев най-аргументирано защитава мястото на необосноваността като отделно касационно основание в касационното производство. Вж. статията му Неоснованост на решението като основание за отмяна, В: сп. Социалистическо право, кн. 9/1958, с. 1-11; също статията му Въззивно и касационно обжалване след реформата на ГПК, В: сп. Съвременно правосъдие, кн. 2/1998, с. 7-18; Българско гражданско процесуално право, С., 2000, с. 516-517.
4. Костов Д., Д. Хрусанов, Административен процес на Република България, С., 2011, с. 247.
5. Силяновски Д., Гражданско съдопроизводство, Т., III, С., 1946, с. 32.